

Διεόμια στην Ενσωμάτωση της Δωδεκανήσου

Η 7η Μαρτίου του 1948 αποτελεί

ιστορικό ορόσημο για τα Δωδεκάνησα. Είναι η μέρα που τα νησιά μας, τελευταίος κρίκος στην αλυσίδα της εθνικής ολοκλήρωσης, από τη σύσταση του νεοελληνικού κράτους, γίνονται πλέον αναπόσπαστο κομμάτι της Ελλάδας.

Σ' όλη τη μακραίωνη ιστορία τους τα Δωδεκάνησα ακολούθησαν τις τύχες του Ελληνισμού και στα χρόνια της ελεύθερης ζωής και της ακμής του και στα δισεκτα χρόνια της πτώσης και της παρακμής του. Και καμιά δύναμη δεν μπόρεσε να τους αφαιρέσει την εθνικότητα, την ταυτότητά τους, την πνοή την ελληνική. Διατηρήθηκαν ανόθευτα στη ψυχή, μέσα σε δύσκολες και αβάσταχτες καταστάσεις και όταν ήλθε το πλήρωμα του χρόνου, ενώθηκαν με την ελεύθερη Πατρίδα, τελευταία βλαστάρια μιας ηρωικής και πολυβασανισμένης μάνας, για να επαληθευτεί ο στίχος του νομπελίστα ποιητή μας, Οδυσσέα Ελύτη:

Ήρθαν ντυμένοι "φίλοι" Αμέτρητες φορές οι εχθροί μου Το παμπάλαιο χώμα

πατώντας. Και το χώμα δεν έδεσε ποτέ με τη φτέρνα τους.

Όμως για να φτάσουμε στην Ενσωμάτωση και στην 7η Μαρτίου 1948, χρειάστηκαν αγώνες και θυσίες από τον ελεύθερο ελληνικό λαό, αλλά και από τον επί πολλά χρόνια σκλαβωμένο δωδεκανησιακό λαό.

Ως ελάχιστο φόρο τιμής, όχι μόνο στους πρωτεργάτες, αλλά και σε όλους όσοι με τις θυσίες τους συνέβαλαν στο να ξημερώσει αυτή η μέρα, η Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Ρόδου αφιερώνει στη μνήμη τους, τις παρακάτω ενότητες:

A) Πώς φτάσαμε στην 7η Μαρτίου 1948.

Χρονολόγιο των πιο σημαντικών γεγονότων στην πορεία προς την Ενσωμάτωση.

(Επιμέλεια Νίκου Νικολάου)

5 Μαΐου 1912: Η παράδοση των Τούρκων στην Ψίνθο. Οι Ιταλοί, με επικεφαλής τον αντιστράτηγο Giovanni Ameglio, καταλαμβάνουν την πόλη της Ρόδου, λίγες μέρες μετά, ολόκληρο το νησί της Ρόδου και μέχρι τις 20 Μαΐου και τα υπόλοιπα Δωδεκάνησα, εκτός του ακριτικού Καστελλορίζου. Αρχίζει έτσι η πρώτη περίοδος της Ιταλοκρατίας, η περίοδος της πολεμικής κατοχής των νησιών.

4 Ιουνίου 1912: Οι αντιπρόσωποι των νησιών, οργανώνουν το πανδωδεκανησιακό Συνέδριο της Πάτμου, και κηρύσσουν τα νησιά αυτόνομη “Πολιτεία του Αιγαίου”. Το ψήφισμα του Συνεδρίου και οι διαμαρτυρίες για τη μη τήρηση των υπεσχημένων από τους Ιταλούς, έφτασαν στις ευρωπαϊκές κυβερνήσεις, πήραν πλατειά δημοσιότητα και αφύπνισαν συνειδήσεις. Το “Δωδεκανησιακό” είχε ήδη γίνει διεθνές ζήτημα.

Ο ιατρός και αγωνιστής από την Κάλυμνο Σκεύος Ζερβός, ο Ιωάννης Καζούλλης από τη Ρόδο και ο ιατρός Νικόλαος Μαυρής από την Κάσο, θα αφιερώσουν τη ζωή τους όλη για την προώθηση του Δωδεκανησιακού Ζητήματος στην Ελλάδα, στην Αίγυπτο και στην Αμερική.

Οκτώβρης 1912 - Μάιος 1913: Ξεσπά ο Α΄ Βαλκανοτουρκικός πόλεμος. Πανικόβλητη η Τουρκία από την επίθεση εναντίον της των συνασπισμένων βαλκανικών κρατών, σπεύδει σε διαπραγματεύσεις για τη σύναψη ειρήνης με την Ιταλία. Ο μεγάλος Ρόδιος ευεργέτης και αγωνιστής Ιωάννης Καζούλλης, προσφέρει μεγάλα ποσά σε χρυσές λίρες για τον εξοπλισμό της ελληνικής αεροπορίας και του ελληνικού στρατού.

18 Οκτωβρίου 1912: Υπογράφεται σύμφωνο ειρήνης μεταξύ Ιταλίας και Τουρκίας στο Ouchy της Λοζάνης, σύμφωνα με την οποία η Τουρκία αναγνωρίζει την ιταλική κυριαρχία στη Λιβύη ενώ η Ιταλία δεσμεύεται να επιστρέψει στην Τουρκία τα Δωδεκάνησα.

Μάιος-Οκτώβρης 1913: Αρχίζει ο Β! Βαλκανικός πόλεμος. Η Ελλάδα, μετά τη νικηφόρα έκβαση των βαλκανικών πολέμων, διπλασιάζεται σε έκταση και σε πληθυσμό. Στην Ελλάδα ενσωματώνονται και όλα τα νησιά του Αιγαίου, εκτός από τα Δωδεκάνησα, που εξακολουθεί να τα κατέχει "προσωρινά", η Ιταλία. Κι έτσι, από μια τραγική συγκυρία, για λίγους μήνες ιταλικής κατοχής, τα Δωδεκάνησα χάνουν τη μεγάλη ευκαιρία να απελευθερωθούν οριστικά!

Ιούλιος 1914: Αρχίζει ο Α! παγκόσμιος πόλεμος, μεταξύ των δυνάμεων της Αντάντ (Αγγλία, Ρωσία, Γαλλία) και των Κεντρικών Δυνάμεων (Γερμανία, Αυστροουγγαρία). Η Ελλάδα σπαράσσεται από τον Εθνικό Διχασμό, αλλά τελικά τάσσεται στο πλευρό των δυνάμεων της Αντάντ. Η Τουρκία είναι στο αντίπαλο στρατόπεδο.

26 Απριλίου 1915: Η Ιταλία υπογράφει στο Λονδίνο στις 22 Αυγούστου 1915, μυστική συνθήκη με τις δυνάμεις της Αντάντ, με στόχο να θεμελιώσει δικαιώματα για προσάρτηση της Δωδεκανήσου, ως "αντάλλαγμα" της συμμετοχής της στο πλευρό της συμμαχίας.

7 Απριλίου 1919: Οι ιταλικές αρχές επιχειρούν να παρεμποδίσουν τη διενέργεια πανδωδεκανησιακού συλλαλητηρίου για την ένωση των Δωδεκανήσων με την Ελλάδα και στην ειρηνική εκδήλωση των κατοίκων, αντέταξαν ένοπλη βία με αποτέλεσμα να φονευθούν στο χωριό Παραδείσι ο ιερέας Παπαλουκάς και η Ανθούλα Ζερβού. Τα γεγονότα, που έμειναν στην ιστορία ως "Αιματηρόν Πάσχα", πήραν μεγάλη δημοσιότητα στην Ελλάδα και στην Ευρώπη, που άρχισε να βλέπει πλέον με συμπάθεια τον δωδεκανησιακό αγώνα.

28 Ιουνίου 1919: Υπογράφεται η συνθήκη των Βερσαλλιών, με την οποία σφραγίζεται το τέλος του Α! παγκοσμίου πολέμου. Η Ελλάδα είναι με τους νικητές.

16 Ιουλίου 1919: Υπογράφεται στο Παρίσι η συμφωνία Τιττόνι-Βενιζέλου που ικανοποιεί σε μεγάλο βαθμό τα δωδεκανησιακά αιτήματα. Η Ιταλία, με βάση την παραπάνω συμφωνία, παραχωρεί στην Ελλάδα τα Δωδεκάνησα, εκτός της Ρόδου,

που θα παραμείνει για 5 χρόνια ακόμα υπό ιταλική κυριαρχία, μέχρι να αποφασίσουν, με δημοψήφισμα, οι κάτοικοί της.

28 Ιουλίου/10 Αυγούστου 1920: Υπογράφεται από τον κορυφαίο Έλληνα πολιτικό και πρωθυπουργό, Ελευθέριο Βενιζέλο, η θριαμβευτική, για τις ελληνικές θέσεις, συνθήκη των Σεβρών, σύμφωνα με την οποία η Τουρκία παραιτείται υπέρ της Ιταλίας κάθε δικαιώματος και τίτλου επί των νήσων του Αιγαίου, (Δωδεκάνησα) ενώ, με άλλη συνθήκη, την ίδια ημέρα, η Ιταλία παραιτείται, υπέρ της Ελλάδας, όλων των δικαιωμάτων και των τίτλων της επί των κατεχομένων υπ' αυτής νήσων του Αιγαίου. (Ο Ελευθέριος Βενιζέλος κατά την υπογραφή της Συνθήκης)

Αύγουστος 1922: Ολοκληρώνεται η Μικρασιατική Καταστροφή με την πυρπόληση και τη σφαγή της Σμύρνης. Η μικρασιατική καταστροφή, που προκάλεσε το ξεριζωμό του μικρασιατικού ελληνισμού, ήταν μοιραία και για τα Δωδεκάνησα.

8 Σεπτεμβρίου 1922: Η Ιταλία, επωφελούμενη από την αρνητική εξέλιξη των γεγονότων για την Ελλάδα κηρύσσει δια του υπουργού των Εξωτερικών της, Carlo Sforza, έκπτωτες τις ειδικές συμφωνίες με την Ελλάδα για τα Δωδεκάνησα.

24 Ιουλίου 1923: Η Ελλάδα, αιμόφυρτη κι εξουθενωμένη, υπογράφει τη συνθήκη της Λοζάννης. Η Ιταλία, αφού έχει αθετήσει δυο φορές την υπογραφή της, αποκτά αυτή τη φορά διεθνές νομικό έρεισμα για την παρουσία της στα Δωδεκάνησα.

6 Αυγούστου 1923: Η Ιταλία, προσαρτά, επίσημα πλέον, τα Δωδεκάνησα. Αρχίζει η δεύτερη περίοδος της ιταλοκρατίας στα Δωδεκάνησα, με κυβερνήτη, τον Ιταλό γερουσιαστή και πληρεξούσιο υπουργό, Mario Lago.

22 Νοεμβρίου 1936: Στρατιωτικός και πολιτικός κυβερνήτης των νησιών, στη θέση του Mario Lago, αναλαμβάνει ο Cesare Maria De Vecchi, υπουργός παιδείας, ένας από τους τετράρχες του φασισμού και πρώην κυβερνήτης της Σομαλίας.

3 Σεπτεμβρίου 1939: Μετά και τη γερμανική εισβολή στην Πολωνία, η Αγγλία και η Γαλλία κηρύσσουν τον πόλεμο στη Γερμανία. Ο δεύτερος παγκόσμιος πόλεμος έχει ήδη αρχίσει.

28 Οκτωβρίου 1940: Η Ιταλία κηρύσσει τον πόλεμο στην Ελλάδα που απαντά με το υπερήφανο “ΟΧΙ”. Οι Έλληνες γράφουν σελίδες δόξας στο αλβανικό μέτωπο. Δωδεκανήσιος είναι και ο πρώτος νεκρός αξιωματικός του πολέμου, ο υπολοχαγός Αλέξανδρος Διάκος από τη Χάλκη, που έπεσε ηρωικά στα υψώματα της Τσούκας την 1η Νοεμβρίου 1940. Την ίδια ημέρα, οι Ιταλοί συγκεντρώνουν σε στρατόπεδο (Concentramento), στην τάφρο του φρουρίου όλους τους άρρενες Δωδεκανήσιους Έλληνες υπηκόους.

9 Νοεμβρίου 1940: Ιδρύεται από Δωδεκανήσιους, που ζουν στην Ελλάδα, καθώς και απ’ όσους κατορθώνουν να αποδράσουν από τα νησιά, το Σύνταγμα Εθελοντών Δωδεκανησίων, με πρωτεργάτη τον Ιωάννη Καζούλλη και πρώτο προσωρινό διοικητή τον ταγματάρχη Μάρκο Κλαδάκη, από τη Σύμη.

24 Απριλίου 1941: Η Ελλάδα, ύστερα από ηρωική αντίσταση, αναγκάζεται να συνθηκολογήσει και να υποκύψει στους Γερμανούς.

8 Σεπτεμβρίου 1943: Η πτώση του Mussolini στις 25 Ιουλίου 1943 κι η συνθηκολόγηση του νέου πρωθυπουργού Pietro Badoglio στις 8 Σεπτεμβρίου 1943, γνωστή και ως Armistizio, σηματοδοτεί δραματικές εξελίξεις στα Δωδεκάνησα. Τη διοίκηση της Δωδεκανήσου αναλαμβάνει ο Γερμανός στρατηγός Ulrich Kleeman. Αρχίζει η περίοδος της γερμανοκρατίας στα Δωδεκάνησα.

8 Μαΐου 1945: Ο νέος αρχηγός των γερμανικών Δυνάμεων κατοχής στρατηγός Wagener υπογράφει στη Σύμη το πρωτόκολλο της χωρίς όρους παράδοσης της Δωδεκανήσου στους Βρετανούς συμμάχους και στο διοικητή του Ιερού Λόχου, συνταγματάρχη Χριστόδουλο Τσιγάντε.

9 Μαΐου 1945: Αγγλικές δυνάμεις με τμήματα ινδικών ταγμάτων και άνδρες του Ιερού Λόχου αποβιβάζονται στη Ρόδο. Ο λαός της πόλης και των χωριών, κρατώντας ελληνικές σημαίες, τους επιφυλάσσει αποθεωτική υποδοχή. Γίνεται αμέσως η εγκατάσταση των νέων αρχών. Αρχίζει η περίοδος της αγγλοκρατίας στα Δωδεκάνησα.

15 Μαΐου 1945: Φτάνει στη Ρόδο το θρυλικό καταδρομικό “Αβέρωφ” και μαζί του ο Αρχιεπίσκοπος Αθηνών και πάσης Ελλάδος Δαμασκηνός, με την ιδιότητα του Αντιβασιλέως, πρώτος Έλληνας αρχηγός που επισκέπτεται τα ελεύθερα πια Δωδεκάνησα.

27 Ιουνίου 1946: Στο Παρίσι και στο Συμβούλιο των Υπουργών των Εξωτερικών των τεσσάρων Δυνάμεων, αποφασίζεται να περιέλθουν τα Δωδεκάνησα στην Ελλάδα. Πρόκειται για απόφαση-σταθμό στην πορεία του δωδεκανησιακού λαού

προς την ένωσή του με τη μητέρα Ελλάδα

10 Φεβρουαρίου 1947: Υπογράφεται στο Παρίσι συνθήκη ειρήνης μεταξύ των συμμάχων και των συνασπισμένων Δυνάμεων (και Ελλάδας) και της Ιταλίας, σύμφωνα με την οποία η Ιταλία εκχωρεί στην Ελλάδα με πλήρη κυριαρχία τα νησιά της Δωδεκανήσου και τις παρακείμενες νησίδες.

31 Μαρτίου 1947: Στις 31 Μαρτίου 1947 ο Βρετανός διοικητής των συμμαχικών Δυνάμεων Κατοχής Δωδεκανήσου ταξίαρχος Α.Σ. Πάρκερ, παραδίδει τη Στρατιωτική Βρετανική Διοίκηση στον αντιναύαρχο Περικλή Ιωαννίδη. Αρχίζει η μεταβατική περίοδος της Ελληνικής Στρατιωτικής Διοίκησης Δωδεκανήσου.

9 Ιανουαρίου 1948: Με τον υπ' αριθμ. 518 νόμο της Δ' Αναθεωρητικής Βουλής των Ελλήνων ορίζεται: "Αι νήσοι της Δωδεκανήσου Ρόδος, Κάλυμνος, Κάρπαθος, Αστυπάλαια, Νίσυρος, Πάτμος, Χάλκη, Κάσος, Σύμη, Κως, Λέρος, Τήλος και Καστελλόριζον, ως και αι παρακείμεναι νησίδες, προσαρτώνται εις το Ελληνικόν Κράτος από της 28ης Οκτωβρίου 1947". Με το νόμο αυτό, που αποτελεί τη ληξιαρχική πράξη της Ενσωμάτωσης της Δωδεκανήσου στη μητέρα Ελλάδα, τερματίζεται το μεταβατικό στάδιο της ελληνικής στρατιωτικής διοίκησης. Η 7η Μαρτίου 1948, ορίζεται ως ημέρα της πανηγυρικής τυπικής ενσωμάτωσης.

7 Μαρτίου 1948: Ο βασιλιάς των Ελλήνων Παύλος και η βασίλισσα Φρειδερίκη, μέσα σε φρενίτιδα ενθουσιασμού, φτάνουν στη Ρόδο συνοδευόμενοι από τον αντιπρόεδρο της κυβέρνησης Κωνσταντίνο Τσαλδάρη, υπουργούς, στρατιωτικούς και άλλους επισήμους. Επικεφαλής της Κεντρικής Δωδεκανησιακής Επιτροπής, οι πρωτεργάτες του δωδεκανησιακού αγώνα, ο ιατρός από την Κάλυμνο Σκεύος Ζερβός και ο πανεπιστημιακός καθηγητής Μιχαήλ Βολονάκης από τη Σύμη. Μετά την ανάκρουση του εθνικού ύμνου, ο υπουργός Εσωτερικών Πέτρος Μαυρομιχάλης διαβάζει από τον εξώστη του διοικητηρίου το βασιλικό διάταγμα:

Περί προσαρτήσεως της Δωδεκανήσου εις την Ελλάδα

Παύλος Α! Βασιλεύς των Ελλήνων Απεφασίσαμεν και διατάσσομεν:

Άρθρον 1ον Αι νήσοι της Δωδεκανήσου, Ρόδος, Κάλυμνος, Κάρπαθος, Αστυπάλαια, Νίσυρος, Πάτμος, Χάλκη, Κάσος, Τήλος, Σύμη, Κως, Λέρος και Καστελλόριζο, ως και αι παρακείμεναι νησίδες, είναι προσηρητημέναι εις το ελληνικόν κράτος από της 28ης Οκτωβρίου 1947. Ο παρών νόμος, ψηφισθείς υπό της Δ' Αναθεωρητικής Βουλής και παρ' ημών σήμερα κυρωθείς, δημοσιευθήτω δια της Εφημερίδος της Κυβερνήσεως και εκτελεσθήτω ως νόμος του κράτους.

Εν Αθήναις τη 3η Ιανουαρίου 1948 Παύλος Α!

Η Ενσωμάτωση της Δωδεκανήσου στην Ελλάδα έχει και τυπικά πλέον τελεσθεί.

Πηγές: ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΡΟΔΟΥ- synodoiporia.blogspot.gr